

EUROOPAN KESKUSPANKKI

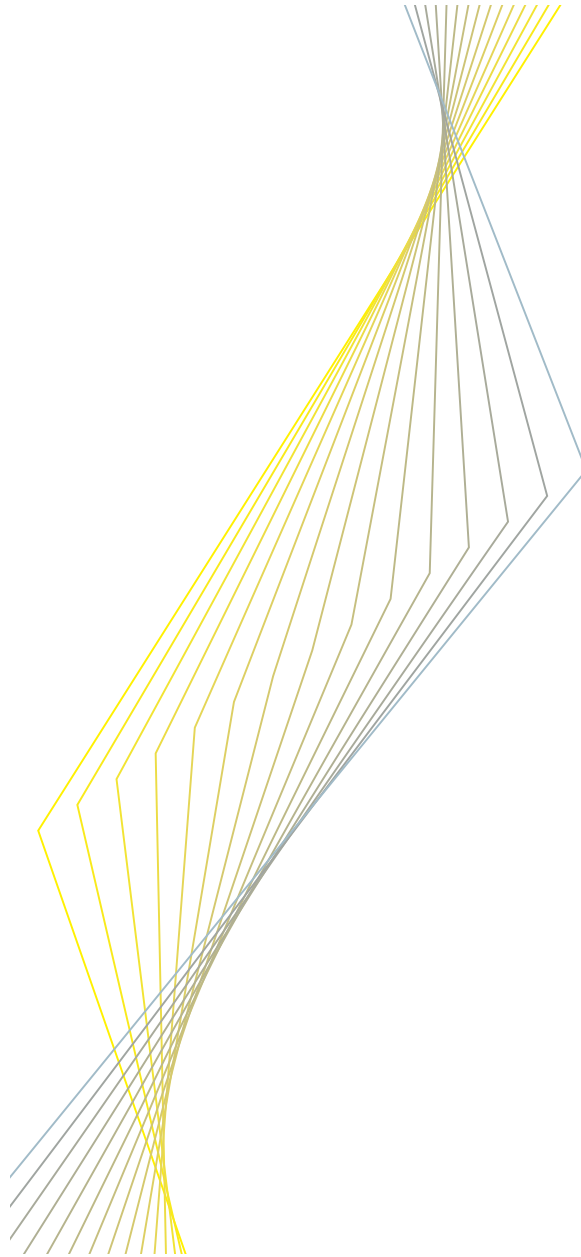

KOHTI YHTENÄISTÄ EUROMAKSUALUETTA SEURANTARAPORTTI

Kesäkuu 2003

EUROOPAN KESKUSPANKKI

**KOHTI YHTENÄISTÄ
EUROMAKSUALUETTA
SEURANTARAPORTTI**

Kesäkuu 2003

© Euroopan keskuspankki, 2003

Käyntiosoite	Kaiserstrasse 29 60311 Frankfurt am Main Germany
Postiosoite	Postfach 16 03 19 60066 Frankfurt am Main Germany
Puhelinnumero	+49 69 1344 0
Internet	http://www.ecb.int
Faksi	+49 69 1344 6000
Teleksi	411 144 ecb d

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu ei-kaupallisiin ja opetustarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.

ISSN 1725-6399 (print)

ISSN 1725-6496 (online)

Sisällys

Kohti yhtenäistä euromaksualuetta	5
Tiivistelmä	5
Johdanto	7
1 Viimeaikainen kehitys pienten maksujen välityksessä euroalueella	8
1.1 Esteiden poistaminen, jotta maiden välisistä maksuista aiheutuvia kustannuksia voidaan alentaa	8
1.2 Asetus rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista	9
1.3 Pankkisektorin suunnitelma yhtenäisen euromaksualueen luomiseksi	11
2 Pankkien SEPAn muodostamiseen tähtäävän toiminnan arviointia	13
2.1 Pankkien välisten sekä maksun lähettäjän ja vastaanottajan välisten prosessien kustannustehokkuus	14
2.2 Tehokas markkinarakenne	17
3 Eurojärjestelmän politiikka yhtenäisen euromaksualueen perustamisen tukemiseksi	20
3.1 Eurojärjestelmän keskeiset politiikat ja välineet	20
3.2 Eurojärjestelmän tulevat toimet muutoksen edistäjän roolissa	21
3.3 Eurojärjestelmän yleisvalvonta- ja sääntelytehtävä	23
3.4 Osallistuminen operatiiviseen toimintaan	24

Käytetyt lyhenteet

ACH	automaattinen selvitysyhteisö (automated clearing house)
BBAN	tilinumero (Basic Bank Account Number)
BIC	pankkitunnus (Bank Identifier Code)
COGEPS	euromääräisiä maksuja koskevaa strategiaa käsittelevä yhteistyöryhmä (Contact Group on Euro Payments Strategy)
EBA	Euroopan pankkiyhdistys (Euro Banking Association)
ECBS	Euroopan pankkialan standardointikomitea (European Committee for Banking Standards)
EKP	Euroopan keskuspankki
EKPJ	Euroopan keskuspankkijärjestelmä
EMU	Talous- ja rahaliitto (Economic and Monetary Union)
EMV	Europay International, MasterCard International, Visa International
EPC	European Payments Council -yhteistyöjärjestö
IBAN	kansainvälinen tilinumero (International Bank Account Number)
IPI	kansainvälinen tilisiirtolomake (International Payment Instruction)
MT 103+	SWIFT sanomamuoto 103+
PE-ACH	yleiseurooppalainen automaattinen selvitysyhteisö (pan-European automated clearing house)
PIN	PIN-koodi (personal identification number)
SEPA	yhtenäinen euromaksualue (Single Euro Payments Area)
STP	automaattinen maksujen käsittely (straight-through processing)
TARGET	TARGET-järjestelmä (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer, Euroopan laajuinen automatisoitu reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä)

Raportissa mainitut asiakirjat

- "Report on electronic money", EKP, Frankfurt, elokuu 1998
- "Improving cross-border retail payment services in the euro area – the Eurosystem's view", EKP, syyskuu 1999
- "Lausunto eurojärjestelmän asemasta maksujärjestelmien yleisvalvonnassa", EKP, Frankfurt, kesäkuu 2000
- "Improving cross-border retail payment services – progress report", EKP, syyskuu 2000
- "Payment and securities settlement systems in the European Union", EKP, kesäkuu 2001 (Addendum incorporating 2000 figures, heinäkuu 2002)
- "Towards an integrated infrastructure for credit transfers in euro", EKP, marraskuu 2001
- "Consultation on electronic money security objectives", EKP, maaliskuu 2002
- "Euromääräisiä pieniä maksuja välittävien maksujärjestelmien yleisvalvonta", EKP, kesäkuu 2002
- "E-payments in Europe – the Eurosystem perspective", EKP, syyskuu 2002
- "Payment and securities settlement systems in accession countries", EKP, elokuu 2002
- "Policy issues for central banks in retail payments", Kansainvälinen järjestelypankki, maaliskuu 2003

Tiivistelmä

EKP on julkaissut useita raportteja, joissa on korostettu sitä, että palvelutaso pienten euroalueen sisäisten ulkomaanmaksujen kohdalla on merkittävästi alempi kuin pienten kotimaanmaksujen kohdalla. EKP on myös laatinut tavoitteita ja tehnyt ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi.¹ Tässä raportissa arvioidaan pankkien ponnistuksia ja selvitetään eurojärjestelmän linjaa tässä asiassa.

Vuoteen 2001 mennessä pankit eivät olleet edistyneet merkittävästi maiden välisiin pieniin euromääräisiin maksuihin liittyvien maksupalveluiden tarjoamisessa. Pankkien toimintaympäristö kuitenkin muuttui merkittävästi joulukuussa 2001, kun Euroopan parlamentti ja EU:n neuvosto hyväksyivät asetuksen rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista.² Asetus velvoittaa pankit perimään saman hinnan sekä kotimaisista että EU-maiden välisistä pienistä euromääräisistä maksuista. Uudessa toimintaympäristössä eurojärjestelmä, joka on perustamisestaan lähtien vienyt kehitystä eteenpäin, haluaa edelleen auttaa pankkeja, jotta ne pystyvät alentamaan ulkomaanmaksujen käsittelystä niille aiheutuvia kuluja niin, että kulut saadaan asiakkailta perittävien asetuksen sallimien palvelumaksujen tasolle. Tämän linjan jatkuminen riippuu kuitenkin siitä, kuinka kykeneviä ja halukkaita pankit ovat saavuttamaan konkreettisia tuloksia.

Pankit ovat viime aikoina tehostaneet toimintaansa yhtenäisen euromaksualueen (Single European Payments Area, SEPA) kehittämiseksi euromääräisille maksuille ja hyväksyneet yleisstrategian, jonka mukaan tavoite saavutetaan vuoteen 2010 mennessä. Pankit ovat myös sopineet hallintorakenteesta, jonka keskeisenä päätöksentekuelimenä on European Payments Council -yhteistyöjärjestö (EPC). Strategisia kysymyksiä varten EPC:lle valmistellaan taustamateriaalia useissa työryhmissä. Eurojärjestelmä kehottaa pankkisektoria ottamaan uusien jäsenvaltioiden keskuspankit mukaan SEPan kehittämiseen, jotta näidenkin pankkiyhteisöjen tarpeet pystytään ottamaan huomioon ja jotta ne voivat muokata maksujärjestelmänsä SEPan edellytysten mukaiseksi.

Eurojärjestelmä suhtautuu erittäin myönteisesti EPC:n tekemiin päätöksiin ja sitoumuksiin. Koko pankkisektorin tulee nyt toteuttaa nämä päätökset. Kansalliset ja sektori-kohtaiset pankkialan järjestöt voisivat toimia päätösten toteuttajina. Ne voisivat edistää EPC:n päätösten toimeenpanoa samalla tavoin kuin ne tukevat kansallisten käytäntöjen noudattamista. Eurojärjestelmä tulee seuraamaan tarkoin EPC:n päätösten toteuttamista.

Eurojärjestelmä odottaa, että pankkisektori julkistaa kaikki välivaiheet ja SEPan kehittämisessä saavutetut tavoitteet aikaisempaa yksityiskohtaisemmin. Erityisesti EPC:tä kannustetaan varmistamaan, että pankkien välisten ja pankin ja asiakkaiden välisten maksu-määräysten täysin automaattinen käsittely (straight-through-processing, STP) yleistyy. Eurojärjestelmä on toistuvasti kehottanut pankkeja ottamaan STP-standardit käyttöön viipymättä, mutta jotkin pankit eivät ole noudattaneet kehotusta. Puutteita näyttää olevan kansainvälisen tilisiirtolomakkeen (International Payment Instruction, IPI) käyttöönottoamisessa ja erityisesti sen elektronisen version (electronic Payment Initiator, ePI) kehittämisessä. Elektroninen versio on tärkeä maiden välisten pienten maksujen täysin automaattisen käsittelyn kannalta ja pankkien tulisi kiinnittää siihen riittävästi huomiota.

Eurojärjestelmä suhtautuu myönteisesti siihen, että pankkisektori on päässyt sopimukseen EU:n sisäisten euromääräisten maksujen täysin automaattisessa käsittelyssä käytettävästä infrastruktuurista (pan-European automated clearing house, PE-ACH) ja tämä selvitysyhteisö on jo aloittanut toimintansa. Uuden infrastruktuurin kautta pankit voivat siirtää maksuja eri puolille euroaluetta aiempaa tehokkaammin, mikä vähentää pankkien välisiä

¹ *Improving cross-border retail payment services in the euro area – the Eurosystem’s view, syyskuu 1999; Improving cross-border retail payment services – progress report, syyskuu 2000; Towards an integrated infrastructure for credit transfers in euro, marraskuu 2001.*

² *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2560/2001, annettu 19 päivänä joulukuuta 2001, rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista.*

kuluja. Eurojärjestelmä odottaa, että kaikki pankit pystyvät pian vastaanottamaan maksuja PE-ACHin kautta ja lisäävät sen käyttöä maksuliikenteessään, jotta riittävä osallistujamäärä saavutetaan mahdollisimman nopeasti. Lähitulevaisuudessa pankit voisivat myös käyttää tilaisuutta hyväkseen ja lisätä PE-ACHin tehokkuutta ottamalla sen käyttöön myös kotimaisessa maksuliikenteessään. Näin ne voisivat yhtenäistää tällä hetkellä hajanaista pienten euromääräisten maksujen infrastruktuuria. Kotimaanmaksujen palvelutaso ei kuitenkaan saa kärsiä. Jotta automaattisesta maksujen käsittelystä voitaisiin hyötyä mahdollisimman paljon, myös käsittelyvaiheet pankkien sisällä tulisi automatisoida täysin. Pankkien ja asiakkaiden välisestä yhteydestä koituu merkittäviä kuluja, ja siinä voidaan saavuttaa huomattavia säästöjä, jos käyttöön otetaan sopivat toimintatavat.

Eurojärjestelmä voi edistää maksujärjestelmien sujuvaa toimintaa kolmella tavalla: viemällä kehitystä eteenpäin, yleisvalvonnalla sekä ylläpitämällä ja tarjoamalla maksuliikennepalveluita. SEPA:n kehitystyössä eurojärjestelmä on toiminut kehityksen eteenpäinviejänä. Se aikoo jatkaa tässä roolissa jatkossakin teemmällä tiivistä yhteistyötä EPC:n ja muiden asianosaisten kanssa, tehostamalla analysointiaan tuottaakseen entistä parempaa tietoa markkinoiden toiminnasta, tarjoamalla apuaan turvallisuuden parantamiseksi ja seuraamalla muutosten edistymistä. Edistysaskeleista tullaan raportoimaan aina, kun se on tarpeen. Mikäli pankit eivät pysty saavuttamaan tuloksia sovitulla aikataululla, eurojärjestelmä voi ryhtyä aktiivisempiin säätelytoimiin.

Johdanto

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdan ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön (jäljempänä ”EKPJ:n perussääntö”) 3 artiklan nojalla eurojärjestelmän tehtävänä on edistää maksujärjestelmien moitteetonta toimintaa. Yhtenäisen euromaksualueen (Single Euro Payments Area, SEPA) kehittäminen on osa tätä lakisääteistä tehtävää. SEPA:n myötä yksittäiset ihmiset ja yritykset voivat siirtää yhteistä rahaa nopeasti, edullisesti ja turvallisesti kautta euroalueen, jolloin he voivat hyötyä kaikista talous- ja rahaliiton (EMU) ja yhteismarkkinoiden eduista.

Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alusta eli vuodesta 1999 lähtien maiden väliset suuret euromääräiset maksut on voitu suorittaa eurojärjestelmän TARGETin tai Euro Banking Associationin (EBA) EURO I:n kaltaisten järjestelmien avulla yhtä turvallisesti ja tehokkaasti kuin euromääräiset kotimaanmaksut.

Eurojärjestelmän siirryttyä käyttämään euroseteleitä ja -kolikoita SEPA laajentui vuonna 2002 kattamaan pienet käteismaksut. Viimeinen kehitysaskel on laajentaa SEPA kattamaan myös muut kuin käteisellä rahalla suoritettujen pienien maksujen (eli maksujen, jotka suoritetaan pankkitilillä olevan saldon avulla). Julkiset viranomaiset (Euroopan komissio, Euroopan parlamentti ja erityisesti eurojärjestelmä) ovat jo vuosia kehottaneet pankkeja nostamaan maiden välisen euromääräisten maksujen palvelutason kotimaanmaksujen palvelutasoa vastaavaksi. Auttaakseen pankkisektoria tämän tavoitteen saavuttamisessa eurojärjestelmä on tehtävänsä mukaisesti toiminut tiiviissä yhteistyössä pankkien kanssa, jotta ne voisivat pienentää niille ulkomaan maksupalveluista koituvia kuluja.

Pankeilla on kuitenkin ollut vaikeuksia saada aikaan todellisia parannuksia maiden välisen maksujen palvelutason kohdalla, joten Euroopan parlamentti ja EU:n neuvosto hyväksyivät joulukuussa 2001 rajat ylittäviä euromääräisiä maksuja koskevan asetuksen (ks. luku 1.2). Asetus velvoittaa pankit perimään saman palvelumaksun sekä kotimaisista että maiden välisistä maksuista. Pankit ovat nyt tilanteessa, jossa kustannuksia on alennettava nopeasti, jotta ulkomaan maksupalveluista ei koituisi suuria tappioita. Vastatakseen tähän haasteeseen pankit sopivat viime vuonna uudesta SEPAa koskevasta strategiasta ja suunta- viivoista, joiden mukaan SEPAa kohti edetään.

Tässä EKP:n laatimassa raportissa kuvataan viimeaikaista kehitystä pienten maksujen välityksessä (luku 1), arvioidaan pankkien edistymistä SEPA:n kehittämisessä (luku 2) ja selvitetään eurojärjestelmän suunnitelmia tässä tilanteessa (luku 3).

Koska eurojärjestelmä on euroalueen keskuspankkijärjestelmä, tässä raportissa keskitytään pääasiassa kehitykseen euroalueella. Eurojärjestelmä pyrkii kuitenkin toimimaan yhdenmukaisesti niiden periaatteiden kanssa, joita noudatetaan kehitettäessä koko EU:n laajuisia maksujen yhtenäismarkkinoita. Siksi se tekee tiiviisti yhteistyötä Euroopan komission kanssa. Erityistä painoa tulisi antaa sille, miten uudet jäsenvaltiot saadaan mukaan SEPA:n kehittämiseen. Nämä EU:n jäseniksi liittymässä olevat maat ovat sitoutuneet ottamaan euron käyttöön, joten niiden olisi hyvä osallistua SEPA:n kehittämiseen ja muokata omat maksujärjestelmänsä yhteensopiviksi sen kanssa.

I Viimeaikainen kehitys pienten maksujen välityksessä euroalueella

I.1 Esteiden poistaminen, jotta maiden välisistä maksuista aiheutuvia kustannuksia voidaan alentaa

Vuoteen 2002 saakka pankit olivat haluttomia luomaan SEPAa.

Maksujärjestelmät ja niiden infrastruktuurit on perinteisesti kehitetty palvelemaan valuutta-alueita valtiollisten rajojen sisällä. Niinpä euroalueella toimii hyvin tehokkaita kansallisia maksujärjestelmiä, jotka välittävät pieniä maksuja. Siirtyminen EMUn kolmanteen vaiheeseen ja euroalueen syntyminen vähensivät valtiollisten rajojen merkitystä valuutta-alueen kannalta. Jotta turvallisuus ja tehokkuus voidaan taata pienten maksujen välityksessä koko euroalueella, maksujärjestelmät täytyy nyt muokata uuden toimintaympäristön mukaisiksi.

Vuoteen 2002 saakka Euroopan pankkisektori oli haluton ryhtymään tarvittaviin toimiin tehokkaan infrastruktuurin luomiseksi maiden välisten pienten maksujen välittämistä varten. Yksittäiset pankit eivät halunneet tehdä mittavia sijoituksia ilman varmuutta siitä, että muutkin pankit tekisivät vastaavia sijoituksia, jolloin koko pankkisektori voisi hyötyä uudistuksista. Verkostovaikutusten takia yksittäisten pankkien sijoitukset ovat kannattavia ainoastaan, jos muut pankit sijoittavat samaan infrastruktuuriin. Skaalaetuja saadaan vasta osallistujien määrän kasvaessa. Niinpä yhden pankin saama hyöty kasvaa, kun järjestelmään tulee lisää osallistujia. Pankkisektorilla oltiin passiivisia useita vuosia, joten tarvittiin kehityksen edistäjä, joka koordinoi toimenpiteitä ja painosti niitä pankkeja, jotka estivät parannusten toimeenpanoa tai olivat haluttomia etenemään riittävän nopeasti. Kehityksen edistäjän kiireellisin tehtävä oli avustaa pankkisektorin pyrkimysten koordinoinnissa sen kehittäessä yleiseurooppalaista pienten maksujen välittämisjärjestelmää ja luodessa asianmukaisia hallintorakenteita. SEPA:n toteuttaminen edellyttää sekä yleiseurooppalaisen

maksujenvälitysjärjestelmän luomista että tehokasta hallintoa.

Eurojärjestelmä kehityksen edistäjänä

Eurojärjestelmä ryhtyi toimeen heti perustamisensa jälkeen. Palvelutaso maiden välisissä pienissä maksuissa erosi merkittävästi kotimaanmaksujen palvelutasosta. Euroopassa suuri yleisö odotti selvästi, että maksut euroalueen sisällä pystyttäisiin välittämään yhtä tehokkaasti kuin kotimaanmaksut. Pankit perivät maiden välisistä pienistä euromääräisistä maksuista keskimäärin noin satakertaisen palvelumaksun verrattuna kotimaanmaksuihin. Tavallisesti ulkomaanmaksujen välittäminen myös kesti huomattavasti kauemmin kuin vastaavan suuruisten kotimaanmaksujen välittäminen.

Näiden puutteiden syitä tarkasteltiin EKP:n syyskuussa 1999 julkaisemassa raportissa, jossa käsiteltiin pienten ulkomaanmaksujen välityksen kehittämistä (Improving cross-border retail payment services in the euro area – the Eurosystem's view). Syitä olivat i) kotimaisten ja maiden välisten maksujen erilainen käsittely sekä jälkimmäisten vähäisyys, ii) se, että pankit eivät noudattaneet sovittuja standardeja eikä sen paremmin pankkien välistä kuin niiden sisäistäkään maksujen käsittelyä ollut automatisoitu riittävästi ja iii) pankkien välisen infrastruktuurin heikkous ja kirjeenvaihtajapankkijärjestelyjen yleisyys.

Eurojärjestelmä auttoi pankkeja ratkaisemaan joitakin vuoden 1999 raportissa tarkasteltuja ongelmia, jotka olivat olleet synnä maiden välisten pienten maksujen korkeisiin kustannuksiin. Tekniset standardit, joiden avulla pankit pystyvät käsittelemään tilisiirtoja täysin automaattisesti, määriteltiin yhteistyössä pankkisektorin kanssa. Eurojärjestelmä tuki pankkisektorin ja tilastoviranomaisten välisiä keskusteluja, joissa päätettiin yhteisesti, että alle 12 500 euron tilisiirtoja ei tarvitse rapor-

toida, ja sovittiin yhdenmukaisista koodeista. Pankkeja myös rohkaistiin sopimaan järjestelystä, jonka avulla maksujen välittämisestä aiheutuvat kustannukset voitiin jakaa lähettävän ja vastaanottavan osapuolen kesken. Näitä saavutuksia käsiteltiin EKP:n syyskuussa 2000 julkaisemassa seurantaraportissa ja EKP:n Kuukausikatsauksen artikkelissa helmikuussa 2001.

Ecofin-neuvoston (talous- ja valtionvarainministerien kokoonpanossa kokoontuva EU:n neuvosto) pyynnöstä EKP julkaisi marraskuussa 2001 raportin ("Towards an integrated infrastructure for credit transfers in euro"), jossa esiteltiin toteuttamiskelpoinen suunnitelma ajanmukaisten ja tilisiirtojen hintaa laskevien maksujärjestelmien käyttöön ottamiseksi. Eurojärjestelmä käsittelee tässä raportissaan kolmea keskeistä kustannusten lähettä eli pankkien sisäisiä kustannuksia, eurojärjestelmän standardien riittämätöntä käyttöä ja tarkoituksenmukaisen infrastruktuurin puutetta. Raportti edisti pankkien puuttumista näihin kustannuksiin ja siten euroalueella tehtäviä tilisiirtoja yhä hankaloittavien esteiden poistamista. Raportissa esiteltiin suunnitelma, johon pankkisektorin tulisi sitoutua, jotta se voisi saavuttaa merkittäviä parannuksia maiden välisten pienten maksujen palvelutasossa vuoden 2004 loppuun mennessä. Erityisesti eurojärjestelmä pyysi pankkeja muodostamaan hallintoelimen, joka vastaisi uusien standardien muodostamisesta ja toimeenpanosta sekä päättäisi uudesta maksujärjestelmäinfrastruktuurista. Se myös suositteli, että kukin pankki tarjoaisi yksinkertaisia tilisiirto- palveluja kaikille pankeille, jotta hintojen vertailukelpoisuus paranisi ja kilpailu lisääntyisi.

1.2 Asetus rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista

Taustaa

Eurojärjestelmän ja pankkien yhteistyön olisi pitänyt johtaa huomattaviin hinnanalennuksiin ulkomaan maksupalveluissa, mutta kesällä 2001 kaksi Euroopan komission aloitteesta

tehtyä hintatutkimusta paljasti, ettei merkittävää edistystä ollut tapahtunut. Näiden tutkimusten mukaan 100 euron suuruisesta maiden välisestä tilisiirrosta veloitettiin keskimäärin 17–24 euroa eli hintataso ei ollut hyväksyttävä.

Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti katsoivat, että koska edistystä ei ollut tapahtunut, maiden välisten pienten maksujen hintojen laskemiseksi tarvittiin rajua poliittinen ratkaisu. Niinpä Euroopan komissio laati ehdotuksen asetukseksi rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista. Komission ehdotuksen pohjalta hyväksyttiin rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista 19. joulukuuta 2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2560/2001.

Asetuksen sisältö

Asetuksessa edellytetään, että 1.7.2002 alkaen enintään 12 500 euron suuruisista sähköisistä maiden välisistä maksutapahtumista (maksettaessa kortilla ja nostettaessa käteistä pankkiautomaatista) peritään sama palvelumaksu kuin vastaavista kotimaan maksutapahtumista. Sama koskee 1.7.2003 alkaen myös enintään 12 500 euron suuruisia ulkomaan tilisiirtoja. Vuoden 2006 alussa 12 500 euron enimmäissumma nostetaan 50 000 euroon. Luottolaitosten tulee viestiä asiakkailleen avoimesti uusista palvelumaksuista. Maiden välisten maksujen käsittelyn helpottamiseksi luottolaitosten tulee lisäksi ilmoittaa asiakkaan kansainvälinen tilinumero (International Bank Account Number, IBAN) ja luottolaitoksen pankkitunnus (Bank Identifier Code, BIC) asiakkaan tiliotteissa. Asiakkaiden tulee ilmoittaa toisilleen kansainväliset tilinumeronsa ja käyttämiensä pankkien tunnuksat. Mikäli asiakas ei anna lähettävälle pankille maksun vastaanottajan BIC ja IBAN –koodeja, pankki saa periä maksun välittämisestä korkeamman hinnan. Pankkien raportointitapaan keventämiseksi enintään 12 500 euron suuriset maiden väliset maksut tuli jättää kansallisten maksutasevaatimusten ulkopuolelle 1.7.2002 mennessä. Asetusta arvioidaan uudelleen viimeistään 1.7.2004, jolloin päätetään erityi-

sesti, olisiko raportointiraja syytä nostaa 50 000 euroon. Sellaiset EU:n jäsenvaltiot, jotka eivät ole ottaneet euroa käyttöön, voivat soveltaa asetuksen vaatimuksia kansallisen valuuttansa määräisiin maksuihin, jos ne ilmoittavat siitä Euroopan komissiolle.

EU:n neuvoston pyynnöstä EKP antoi 26.10.2001 asetusluonnoksesta lausunnon (CON/2001/34), jossa se yhtyi asetuksen yleiseen tavoitteeseen, mutta esitti varauksia tavasta, jolla asetus puuttui hinnanmuodostukseen. EKP:n lausunnon seurauksena sekit jätettiin asetuksen yhdenmukaista hinnoittelua koskevan vaatimuksen ulkopuolelle, sillä niitä on vaikea käsitellä elektronisesti ja niiden kohdalla ei siksi saavuteta samaa tehokkuutta kuin muiden maksuvälineiden kohdalla.

Asetuksen taloudelliset seuraukset

Asetus tarjosi nopean ratkaisun kotimaisten ja maiden välisten pienten euromääräisten maksujen hintaeroihin. Se rajoittaa pankkien hinnoittelupolitiikkaa merkittävällä tavalla. Tehokkaita maksujärjestelmiä ja toimintatapoja on yleisesti ottaen toistaiseksi vain kansallisella tasolla. Tällä hetkellä tilisiirtojen välittäminen ulkomaille on pankeille merkittävästi kalliimpaa, mutta asetus kieltää pankkeja siirtämästä näitä korkeampia kustannuksia asiakkaidensa maksettavaksi (tai kasvattamasta omaa voittomarginaaliaan asiakkaiden kustannuksella). Huomiota on kiinnitetty myös siihen, että asetus on voimassa useissa eri maissa, joiden hinnoittelukäytännöissä ja maksujen välittämisen hintatasossa on eroja. Pankeille onkin tärkeää, että niille pienistä maiden välisistä maksuista koituvia kustannuksia pystytään alentamaan nopeasti, jotta ne saisivat tämän toiminnan taloudellisesti kannattavaksi. Maiden välisten maksujen palvelumaksujen odotettu aleneminen voi jäädä pysyväksi ainoastaan, jos pankeille aiheutuvat kustannukset alenevat merkittävästi.

Asetuksen seurauksena pankit erityisesti niissä maissa, joissa on käytössä hyvin kilpailukykyisiä ja tehokkaita alhaisella voitto-

marginaalilla toimivia kansallisia maksujärjestelmiä, voivat joko tyytyä välittämään maiden välisiä maksuja tappiollisesti sen aikaa, kunnes kotimaiset ja maiden väliset maksut voidaan käsitellä yhtä tehokkaasti, tai periä muista palveluista korkeampia palvelumaksuja tappioidensa kattamiseksi. Yksittäisten tietojen mukaan asetuksen tultua voimaan korttimaksujen kohdalla 1.7.2002 jotkin pankit ovat nostaneet näiden (tai muiden tarjoamiensa) palveluiden hintoja ja kattavat siten kotimaanmaksuista saaduilla tuloilla maiden välisten maksujen välittämistä aiheutuvat tappiot. Yksittäistapauksissa hintoja on nostettu jopa yli 50 %.

Asetuksen vaikutukset eurojärjestelmän politiikkaan

Asetuksen hyväksyminen vaikutti myös eurojärjestelmän SEPA-politiikkaan. Eurojärjestelmän ensimmäinen askel oli auttaa pankkeja löytämään tapoja kustannusten alentamiseksi ja palvelutason parantamiseksi. On eurojärjestelmän edun mukaista, että pankit kykenevät sopeutumaan muuttuneeseen toimintaympäristöön. Mikäli sopeutuminen epäonnistuu laajalti, saattaa syntyä epäedullisia sivuvaikutuksia (esimerkiksi kotimaisten palvelumaksujen nousu tai ulkomaan maksupalveluiden lopettaminen), jotka vaarantaisivat pyrkimykset perustaa tehokas, turvallinen ja yhtenäinen maksualue pieniä maksuja varten. Eurojärjestelmä haluaa auttaa pankkeja alentamaan kustannuksiaan, sillä silloin pankkien on mahdollista pitää yllä ja parantaa maksujärjestelmäpalvelujaan. Myös asiakkaat tulevat hyötymään alemmista kustannuksista, sillä kilpailuun perustuvassa toimintaympäristössä pankit pyrkivät alentamaan palvelumaksuja maksujärjestelmissään eli ne siirtävät lopulta kustannussäästönsä asiakkaan eduksi.

Eurojärjestelmä katsoo, että pankkien tavoitteena SEPAa kehitettäessä ei saisi olla ainoastaan maiden välisen maksujen välityksen tehostaminen tämänhetkisestä. Tavoitteena tulisi olla myös, että ulkomaanmaksujen käsittelystä tulisi tehokkaampaa kuin

kotimaanmaksujen käsittely on tällä hetkellä. Näin kotimaanmaksujenkin tehokkuutta voitaisiin lisätä siirtämällä niiden käsittely yleiseurooppalaiselle infrastruktuurille.

1.3 Pankkisektorin suunnitelma yhtenäisen euromaksualueen luomiseksi

European Payments Council -yhteistyöjärjestön strategia ja järjestelmän hallinnointi

Toukokuussa 2002 Euroopan pankkisektori sopi strategiasta yhtenäisen euromaksualueen luomiseksi, jonka sisällä tullaan tarjoamaan samat palvelut sekä kotimaisten että maiden välisten maksujen välityksessä. Raportissaan euroalueesta yhtenäisenä maksualueena ("Euroland: Our Single Payment Area!")³ Euroopan pankkisektori sitoutui tähän tavoitteeseen. Pankkisektori sopi tehokkaan infrastruktuurin luomisesta pienten maksujen välittämiseksi ja laati suunnitelman, jossa esitellään tärkeimmät välitavoitteet.

Euroopan pankkisektori sopi kesällä 2002 myös hallintorakenteesta ja kysymyksistä, joihin se aikoo erityisesti keskittyä SEPAA kehitettäessä. Euroopan pankkisektorin pääasiallinen koordinaatio- ja päätöksentekoeelin maksukysymyksissä on European Payments Council -yhteistyöjärjestö (EPC). EPC koostuu yleiskokouksesta, johon osallistuu 52 eurooppalaisten (sekä suurten että pienten) pankkien edustajaa. Euroopan kolme luottolaitossektorin järjestöä⁴ ja Euroopan pankkiyhdistys EBA toimivat EPC:n yhteydessä ja hallinnoivat sen sihteeristöä ja työryhmiä. EPC:n yleiskokous tekee päätökset politiikkakysymyksistä viiden työryhmän valmistelun perusteella. Eurojärjestelmällä on oikeus osallistua EPC:n ja useimpien sen työryhmien kokouksiin tarkkailijana, jotta se voi ottaa kantaa pankkien strategiaan jo varhaisessa vaiheessa. Tätä prosessia tukee koordinoitiryhmä, joka koostuu 15:stä EPC:n valitsemasta edustajasta. Koordinoitiryhmä suunnittelee aikataulut EPC:n ja sen työryhmien toiminnalle ja käy vuoropuhelua eurojärjestelmän ja

muiden julkisten viranomaisten kanssa. EPC perusti seuraavat työryhmät käsittelemään yhtenäisen euromaksualueen kannalta keskeisimmiksi katsomiaan kysymyksiä.

- **Käyttjävaatimustyöryhmä (The Business and Customer Requirements Working Group)** tarkkailee ja hallinnoi maksuvälineiden kehitystä niiden käyttöaikana.

EPC katsoo, että maksuvälineiden kirjon tulee vastata asiakkaiden tarpeisiin yleiseurooppalaisella tasolla. Marraskuussa 2002 EPC hyväksyi suunnitelman yleiseurooppalaisesta Credeuroksi kutsutusta käytännöstä tilisiirtojen käsittelyä varten. Credeurossa yksinkertaiseen yleiseurooppalaiseen tilisiirtoon vaaditaan pankin asiakkaalta vain minim tiedot, ja se takaa, että maksu välitetään enintään kolmessa päivässä (lasketuna maksumääräyksen kirjaamispäivästä siihen päivään, jona vastaanottajan tiliä hyvitetään). Helmikuussa 2003 EPC hyväksyi pankkien välisen maksusopimuksen (Interbank Convention on Payments), jolla taataan, että maksumääräykseen merkitty summa maksetaan täysimääräisenä vastaanottajan tilille. Lisäksi EPC määrittelee vuoden 2003 loppuun mennessä yleiseurooppalaisen suoraveloitusjärjestelmän edellytykset, jotta järjestelmä voidaan ottaa käyttöön heinäkuuhun 2005 mennessä. Sekkien käyttöä erityisesti ulkomaanmaksuissa pyritään vähentämään merkittävästi, ja asiakkaita tullaan erilaisten kannustimien avulla rohkaisemaan muiden maksuvälineiden käyttämiseen.

- **Infrastruktuurityöryhmä (The Infrastructure Working Group)** keskittyy tukemaan kehitystä ja muutosta kohti parhaaksi katsottua infrastruktuuri-mallia (PE-ACH).

EPC suosii täysin automaattista maksujen käsittelyä hyödyntävää PE-ACH-infrastruktuuria, joka on pankkien omistuksessa ja käytössä. Järjestelmän suunnitellaan

³ Ks. www.europeanpaymentscouncil.org.

⁴ The European Banking Federation, the European Savings Banks Group ja the European Association of Co-operative Banks.

olevan käytettävissä tilisiirtoihin vuoden 2003 puolivälissä ja suoraveloitukseen vuoden 2005 puolivälissä. PE-ACH määritellään järjestelmäksi, joka tarjoaa pieniä euromääräisiä maksuvälineitä ja niihin liittyviä peruspalveluita. Järjestelmä koostuu hallinnollisista säännöistä ja maksukäytännöistä, ja sillä on tukenaan tarpeelliset tekniset laitealustat. Keskuspankit ja automaattiset selvitysyhteisöt voisivat helpottaa käyttöä tarjoamalla pankeille tekniset yhteydet, ja keskuspankit voisivat olla mukana myös järjestelmän käyttäjinä. EPC:n laskelmien mukaan PE-ACHin taloudellinen kannattavuus varmistuu, kun kriittinen massa eli noin 50 % tämänhetkisistä maiden välisistä tilisiirroista käsitellään yleiseurooppalaisen infrastruktuurin välityksellä. Tämä osuus aiotaan saavuttaa vuoden 2004 puoliväliin mennessä kanavoimalla tällä hetkellä kirjeenvaihtajapankkien välityksellä käsiteltävät maksutapahtumat PE-ACHiin. Varsinainen kriittinen massa saavutetaan kuitenkin vasta, kun kansalliset pienet maksut maista, joissa ei ole automaattista selvitysjärjestelmää, siirretään PE-ACHin välitettäväksi. Suunnitelman mukaan palvelutaso parantuu vuoteen 2007 mennessä niin, että maksujen välitys saman päivän aikana varmistuu.

Joissakin maissa pankkisektorilla on käyty keskustelua siitä, miten pienet kotimaanmaksut voidaan siirtää PE-ACHin välitettäväksi. On epätodennäköistä, että se tapahtuisi yhdellä kertaa. Päin vastoin, kansallisten yritysten maksuliikenne tulee todennäköisesti siirtymään vähittäin, mahdollisesti vyöhykemallin⁵ mukaisesti eli täysin automaattinen maksujen käsittely leviäisi EU:n alueelle asteittain.

EPC hyväksyi täysistunnessaan 28.1.2003 EBA:n STEP 2 -järjestelmän ensimmäiseksi PE-ACH-infrastruktuurin tarjoajaksi ja katsoi, että kaikista palveluntarjoajista juuri STEP 2 tulee todennäköisimmin pystymään tilisiirtojen käsittelyyn asetuksen edellyttämällä tavalla heinäkuuhun 2003 mennessä. STEP 2 -järjestelmä, joka pystyisi tukemaan myös vyöhykemallia, otettiin käyttöön 28.4.2003. EPC hyväksyi täysistunnessaan 4.6.2003 päätöslauselman, jossa edelly-

tetään, että kaikki EU:n alueen rahoituslaitokset ovat STEP 2 -järjestelmän piirissä vuoden 2003 loppuun mennessä ja osallistuvat tulevaisuudessa myös muihin mahdollisiin PE-ACH-infrastruktuureihin.

- **Automaattisen maksujen käsittelyn työryhmä (The end-to-end STP Working Group)** toimii edistääkseen kaikkien SEPAssa käytettävien maksuvälineiden käsittelemistä täysin automaattisesti.

EPC totesi, että olisi tehtävä päätös elimestä, joka päättäisi STP-standardeista ja käsitelisi hallinnointiin liittyviä kysymyksiä. Yhteiset yleiseurooppalaiset standardit, säännöt, käytännöt ja lakisäätteiset vaatimukset maksutoimeksiannoille mahdollistaisivat pankeille kaikkialla Euroopassa palvelu- ja automaatiotason, joka vastaisi vähintään tämän hetken parasta kansallista tasoa. Näiden standardien ja sääntöjen toimeenpanoaikataulu määritellään vuoden 2003 loppuun mennessä. Lisäksi hyväksyttäväksi tulee joukko standardeja, sääntöjä ja käytäntöjä, joiden avulla voidaan tarjota arvoa lisääviä tai paikallisia automaattisia maksunvälityspalveluja. Näiden palveluiden käyttöönottoaikataulu määritellään 31.12.2004 mennessä. EPC hyväksyi täysistunnessaan 4.6.2003 päätöslauselman, jossa peräänkuulutetaan EU:n alueelle yhtenäisiä menettelyjä maksujen välityksen yhteydessä tapahtuvan rahanpesun estämiseksi, sillä toisistaan eroavat kansalliset säännöt hankaloittaisivat automaattista maksujen käsittelyä.

- **Käteistyöryhmä (The Cash Working Group)** keskittyy lyhyen aikavälin tavoitteisiin, joilla tehostetaan käteisrahan käsittelyä euroalueella. Lisäksi EPC aikoo kehittää strategian, jonka avulla käteisen rahan käyttöä voidaan vähentää merkittävästi pitkällä aikavälillä. Pankit valmistelevat

⁵ Vyöhykemallissa tietyt käyttäjäryhmät voisivat siirtymävaiheessa esimerkiksi käsitellä myös yli 12 500 euron suuruisia maksuja tai käyttää yksinkertaista tilinumeroa (Basic Bank Account Number, BBAN) IBAN-koodin asemesta, eikä tämä silti vaarantaisi pitkän aikavälin tavoitetta eli siirtymistä yleiseurooppalaisen standardin noudattamiseen.

kansalliset strategiansa vuoden 2003 kuluessa ja ottavat ne käyttöön vuoteen 2007 mennessä. Työryhmä aikoo laatia suosituksia, jotka koskevat käteisen rahan käsittelyyn liittyvää lainsäädännöllistä, sääntelyyn liittyvää tai teknologista kehitystä. Suositusten avulla pyritään pitämään käteisen rahan käsittely kannattavana pankeille. Työryhmän tehtävänä on suunnitella uutta yleiseurooppalaista linjaa ja infrastruktuuria käteisrahan käsittelyyn, luoda käteispalveluille yhtenäinen toimintamalli ja tehostaa käteisrahan levitykseen liittyviä prosesseja. EPC on ilmoittanut määräajat tiettyjen tavoitteiden saavuttamiselle. Esimerkiksi vuodesta 2003 alkaen pankkien asiakkailta tulee olla tietoa elektronisten maksujen eduista ja heitä tulisi rohkaista käyttämään elektronisia maksutapoja. Pankkien tulee kehittää vuoden 2003 loppuun mennessä toimivia ratkaisuja käteisrahan käsittelyyn, ja ne tulee ottaa yleiseen käyttöön vuonna 2004.

- **Korttityöryhmä (The Cards Working Group)** keskittyy työssään niihin maksutapahtumiin ja -järjestelyihin, jotka tällä hetkellä ovat kaikkein yleisimpiä ja joita tulee siksi käsitellä ensisijaisina. Tällä hetkellä kotimaisten ja maiden välisten korttitapahtumien välillä on monia järjestelmä- ja hintaeroja asiakkaiden ja kauppiaiden välillä. Myös luotto- ja pankkikorttien välillä on eroja. Lisäksi useimpia euromääräisiä ulkomaan maksutapahtumia säätelevät maailmanlaajuiset korttiohjelmat. Petokset ovat suuri huolenaihe kuluttajille, kauppiaille ja palveluntarjoajille. Näiden ongelmien vuoksi ja petosten torjumiseksi

pankit aikovat luoda valmiin liiketoimintamallin (johon sisältyvät esimerkiksi luotto- ja pankkikorttien yhdistäminen, PIN-koodien yleistäminen pankkikorttien käytössä, pankkikorttien lisääntynyt standardointi ja magneettinauhujen poistaminen) ja tarkoituksenmukaiset kortti-infrastruktuurit. Pankit aikovat myös tutkia erilaisia järjestelyjä verkonvaihtomaksujen suhteen, yleiseurooppalaista vaihtojärjestelmää maksajan ja maksunsaajan pankkien välillä sekä kansallisia ja kansainvälisiä korttiverkkoja koskevaa strategiaa, jonka avulla liikkeessä olevien korttien valvontamahdollisuus palautuisi suurelta osin pankeille itselleen. Tämän taustatyön pitäisi toimia perustana yhteiselle 5–10 vuoden toimintasuunnitelmalle. Innovatiivisia ratkaisuja – myös muiden kuin korttien käyttöön perustuvien maksutapojen suhteen – tullaan tarkastelemaan ja niistä tullaan keskustelemaan suunnitelman toisessa vaiheessa. Tarkasteltavaksi tulee myös kortteja varten suunniteltujen infrastruktuurien käyttäminen elektronisissa maksuissa ja matkapuhelimella maksettaessa.

EPC:n yleiskokous hyväksyi 4.6.2003 kahdeksan suositusta, jotka koskevat petostentorjuntaa, yhtenäistä hinnoittelua SEPA:ssa, sääntöjen ja käytäntöjen muuttamista, säädösteiden poistamista, teknisen standardoinnin tehostamista yhteistyötä parantamalla, SEPA-vision soveltamista korttiohjelmiin, joissa pankit ovat osallisina sekä tiedon keräämisen ja jakamisen tehostamista. Yleiskokouksessa sovittiin, että nämä kahdeksan suositusta tulee toteuttaa viimeistään 1.1.2006 mennessä.

2 Pankkien SEPAn muodostamiseen tähtäävän toiminnan arviointia

Eurojärjestelmä on jo julkaissut käsityksensä niistä kysymyksistä, jotka pankkisektorin on ratkaistava ennen kuin SEPA voidaan toteuttaa (ks. kohta 1.1). Pankkisektori on viime aikoina tehostanut SEPAn muodostamiseen tähtäävää toimintaansa hyväksymällä yhteisen strategian maksujen organisoimiseksi oman näkemyksensä mukaisesti. **EPC:n touko-**

kuussa 2002 julkaisema raportti oli pankkisektorin ensimmäinen, rohkaiseva askel kohti eurojärjestelmän tavoitteiden saavuttamista. Siinä korostettiin pankkien sitoutumista SEPAn muodostamiseen ja kuvailtiin pankkien yleisstrategiaa, jonka avulla tavoite pyritään saavuttamaan vuoteen 2010 mennessä. Yleisstrategia täytyy kuitenkin

määritellä yksityiskohtaisemmin. Useissa tapauksissa EPC on ilmaissut viralliset pyrkimyksensä, mutta **konkreettisia määräaikoja tai välitavoitteita ei ole asetettu. EPC:n tulee kehittää tavoitteiden pohjalta toimiva hanke, jossa seurataan perusteellista suunnitelmaa ja jonka odotetut tulokset on määritelty selkeästi. EPC:n päätösten täytäntöönpanosta tulee tehdä sopimus, josta tulee viestiä kaikille pankeille ja suurelle yleisölle.**

Yksityiskohtaista käsittelyä edellyttävät kysymykset voidaan jakaa kahteen luokkaan: i) pankkien ja asiakkaiden välisten sekä pankkien välisten prosessien kustannustehokkuus ja ii) markkinoiden tehokkuus. Raportin seuraavassa osassa tarkastellaan, vastaavatko pankkien pyrkimykset eurojärjestelmän odotuksia.

2.1 Pankkien välisten sekä maksun lähettäjän ja vastaanottajan välisten prosessien kustannustehokkuus

Tehokkaiden automaattisten maksujenvälitysprosessien merkitys

Vuonna 1999 julkaistussa raportissaan eurojärjestelmä korosti tarkoituksenmukaisten infrastruktuurien ja toimintakäytäntöjen merkitystä maiden välisten tilisiirtojen tehokkaan käsittelyn kannalta. Analysoidessaan korkeiden kustannusten syitä eurojärjestelmä totesi, että prosessia on tarkasteltava kokonaisuutena. Itse asiassa maiden välisessä tilisiirrossa pankkien välinen yhteys saattaa aiheuttaa vain 5–10 % tilisiirron kokonaiskustannuksista, kun pääosa kustannuksista syntyy pankin sisällä tai pankin ja asiakkaan välisestä yhteydestä.

Vuoden 1999 jälkeen jotkin pankit ovat tehostaneet sisäisiä prosessejaan niin, että ne pystyvät tarjoamaan asiakkailleen automaattisia maksujenvälityspalveluita sekä näiden suorittaessa että vastaanottaessa maksuja. Ne ovat automatisoineet myös asiakasliittymänsä, ja huomattavan suurta osaa niiden maksu-

liikenteestä on ryhdytty käsittelemään täysin automaattisesti suhteellisen lyhyen ajan kuluessa.⁶ Yksittäistapauksissa automaattisesti käsiteltyjen maksujen osuus on puolen vuoden kuluessa kasvanut jopa 50 prosenttiin kaikista maiden välisistä euromääräisistä maksuista. Tämä huomattava kasvu selittyy helposti niillä eduilla, joita automaattinen maksujen käsittely tuo sekä pankille että asiakkaalle. Automaattista maksujen käsittelyä hyödynnettäessä pankkien kustannukset jäivät merkittävästi alemmiksi, ja pankit siirsivät tämän edun asiakkailleen perimällä huomattavasti pienempiä palvelumaksuja. Valitettavasti vaikuttaa siltä, että monissa luottolaitoksissa pankkien sisäisiä ja pankin ja asiakkaan välisiä maksutapahtumia ei vielä käsitellä automaattisesti.

Tehokkaan pankin sisäisen infrastruktuurin keskeinen edellytys ovat standardoidut viestimuodot ja pankin ja asiakkaan tunnistamisessa käytettävät koodit, joiden avulla kaikki maksut voidaan käsitellä täysin automaattisesti. Eurojärjestelmä onkin aikaisemmissa raporteissa toistuvasti kehottanut pankkisektoria noudattamaan tilisiirroissa täysin automaattisen maksujen käsittelyn standardeja (esim. MT 103+, IPI, BIC ja IBAN)⁷. Erityistä painoa on annettu BIC ja IBAN -koodeille, ja asetuksessa edellytetään, että nämä koodit annetaan kaikille asiakkaille.⁸ Syyskuussa 2000 julkaistussa seurantaraportissa eurojärjestelmä toivoi pankkisektorin edistävän kansainvälisen tilisiirtolomakkeen (IPI) käyttöä ja kehittävän sen elektronista versiota (ePI).

Eurojärjestelmä on pettynyt siihen, että automaattisen maksujen käsittelystandardin käyttöönotto on ollut niin hidasta, ja erityisesti tällä alalla EPC:n hallinnon puutteita olisi korjattava pikaisesti. Eurojärjestelmä on pyytänyt pankkeja ottamaan standardit käyttöön vuoteen 2001 mennessä, mutta vaikka ne ovat olleet saatavilla, vaikuttaa

⁶ Tässä suhteessa on havaittu, että yritysasiakkaat käyttävät yhä enemmän automaattisia yhteyksiä kun taas satunnaiset asiakkaat käyttävät yhä useammin paperilomakkeisiin perustuvia ratkaisuja.

⁷ Lista käytetyistä lyhenteistä löytyy tämän raportin alusta.

⁸ Asetus ei velvoita käyttämään BIC ja IBAN -koodeja maksujärjestelmissä.

siltä, että pankit eivät vielä ole ottaneet niitä yleisesti käyttöön. Monissa pankeissa on otettu käyttöön ainakin osa automaattisen maksujen käsittelyn standardeista, mutta toiset pankit ovat olleet vastahakoisia. Erityisesti EPC:n ja yksittäisten maiden pankkialan järjestöjen toiminta kansainvälisen tilisiirtolomakkeen käytön edistämiseksi on ollut riittämätöntä. Niinpä eurojärjestelmä korostaa jälleen, että jo olemassa oleva standardilomake tulisi ottaa käyttöön mahdollisimman pian. Lisäksi **pankkeja kehoitetaan voimakkaasti kehittämään elektroninen versio valmiiksi** niin, että edunsaaja voi tallettaa kaikki tarpeelliset maksutiedot sähköiseen hakemistoon, josta maksun lähettäjä voi siirtää ne sähköisesti lähettäjäpankille.

Automaattisen maksujen käsittelyn edut tulevat ilmeisiksi vasta, kun maksujärjestelmän standardeja käyttää riittävä määrä osallistujia. Niinpä **automaattisen maksujen käsittelyn standardien laaja-alainen käyttöönotto on välttämätön edellytys** tehokkaalle automaattiselle maiden väliselle maksujenvälitykselle. Eurojärjestelmä pitää valitettavana automaattisen maksujen käsittelyn standardien (sekä asiakkaan ja pankin välisten että pankkien välisten standardien) riittämätöntä käyttöönottoa. Myös pankit, jotka ovat siirtyneet käyttämään standardeja, ovat tyytymättömiä. Ne eivät voi hyötyä täysin automaattisen maksujen käsittelyn eduista maiden välisissä tilisiirroissa, koska monet vastaanottajapankit eivät pysty käsittelemään tällaisia maksuja.

Näin ollen EPC:tä kehoitetaan vahvistamaan suurelle yleisölle, että

- kaikilla pankeilla on nyt BIC-koodi
- IBAN-koodit on ilmoitettu kaikille pankkien asiakkaille
- koko pankkisektori noudattaa asetusta rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista

- pankit ovat ottaneet käyttöön kansainvälisen tilisiirtolomakkeen ja tehostaneet sen elektronisen version kehittämistä ja käyttöönottamista.

Mikäli yllämainittuja toimenpiteitä ei ole vielä saatettu loppuun, **EPC:n tulisi sitoutua toteuttamaan ne hyvin tiukalla aikataululla**. EPC:n määriteltyä teknisiä standardeja koskevan strategiansa sen täytyy varmistaa, että pankit ottavat käyttöön nämä Euroopan pankkialan standardointikomitean (European Committee for Banking Standards) ja SWIFTin kanssa yhteistyössä kehitetyt ja päätösvaltaisesti sovitut standardit. Kansallisten pankkialan järjestöjen tulee tukea ja seurata standardien käyttöönottoa. EPC:n tulisi raportoida neljännesvuosittain **IBAN, BIC, MT 103+ ja IPI -standardien käyttöönotosta**, oli se sitten aktiivista tai passiivista. EPC:n tulisi myös antaa arvio siitä, kuinka suuri prosentuaalinen osuus kaikista maksuista käsitellään automaattisesti.

Eurojärjestelmä odottaa myös, että pankit muotoilevat yksityiskohtaisen pitkän aikavälin strategian poistaakseen erot kansallisten standardien ja euroalueen/kansainvälisten standardien väliltä sekä asiakkaan ja pankin kesken että pankkien välisessä maksuliikenteessä. Eurojärjestelmä katsoo, että EPC:n ja standardeja kehittävien tahojen (esimerkiksi Euroopan pankkialan standardointikomitea ja SWIFT) keskinäistä suhdetta tulisi selkeyttää ja niiden välistä yhteistyötä tiivistää.

EPC:n pyrkimyksillä automaattisen maksujen käsittelyn standardien levittämiseksi tulee luonnollisesti olla pankkien asiakkaiden tuki. Maksunsaajan tulee ilmoittaa oma IBAN-koodinsa ja pankkinsa BIC-koodi laskussa, jotta tilisiirron maksajan on helpompi tukea standardin noudattamista. **Pankkien tehtävä on lisätä yritysasiakkaidensa ja asiakasyhdistystensä tietoa standardeista. Niiden tulisi siksi tiedottaa standardeista asiakkailleen ja asiakasyhdistyksille ja painottaa automaattisen maksujen käsittelyn standardien leviämisen ja käytön tärkeyttä.**

PE-ACH – pankkien valitsema infrastruktuuri

Eurojärjestelmä käsitteli Ecofin-neuvostolle antamassaan raportissa laajasti pankkien välistä infrastruktuuria pienten maksujen välityksessä maasta toiseen ja ehdotti pankkisektorille suunnitelmaa, jossa kuvattaisiin ne toimenpiteet, joiden avulla kustannuksia pienten euromääräisten maksujen käsittelystä maiden välillä voidaan alentaa. Vaikuttaa siltä, että yleisesti ottaen pankit ovat ottaneet eurojärjestelmän ehdotukset huomioon strategioissaan. Pankit ovat ilmaisseet suosivansa PE-ACHia tulevaisuuden infrastruktuurina maiden välisten pienten maksujen selvittämisessä. Pankkisektori on ilmoittanut, että EBAn STEP 2 -järjestelmä vastaa sen käsitystä sopivasta ratkaisusta. STEP 2 -järjestelmää alettiin pystyttää huhtikuussa 2003. Kansainväliset luottokorttiyritykset ovat alkaneet kehittää pienten maksujen välitysjärjestelmiä sekä yksityishenkilöiden välisiä että yksityishenkilöiden ja yritysten välisiä maksuja varten. Painopiste on ollut maasta toiseen suoritettavissa maksuissa. Visa on aloittanut uuden Visa Direct -palvelun kokeilun ja MasterCard kehittää samanlaista palvelua.

Eurojärjestelmä suhtautuu myönteisesti siihen, että pankkisektori on tehnyt päätöksen parhaaksi katsomastaan infrastruktuurista ja myös ensimmäisestä palveluntarjoajasta. Eurojärjestelmä rohkaisee EPC:tä tarkastelemaan kaikkia alan toimijoilta (esimerkiksi korttisektorilta) saatuja ehdotuksia valitessaan tehokkainta PE-ACH-ratkaisua. Eurojärjestelmä korostaa, että tarkoituksenmukainen infrastruktuuri voi parantaa maiden välisten pienten euromääräisten maksujen palvelutasoa huomattavasti. Yleisesti ottaen maksujärjestelmät hyötyvät sitä enemmän mitä useampia käyttäjiä niillä on. Uutta infrastruktuuria suunniteltaessa olisikin pyrittävä laajaan hyväksyttävyyteen, avoimiin käyttömahdollisuuksiin ja avoimeen hallinnointiin, jolloin päästään hyötymään verkostoitumisen positiivisista ulkoisvaikutuksista. Valittavan infrastruktuurin kapasiteetin tulee olla riittävä myös maksuliikenteen lisääntyessä nopeasti.

Pankkisektorin tulisi kantaa **vastuunsa maiden välisten maksujen käsittelyn tehostamisesta ja ryhtyä käsittelemään tällaiset maksut PE-ACHissa niin pian kuin mahdollista. Kansallinen maksuliikenne tulisi myös vähitellen siirtää käsiteltäväksi PE-ACH-infrastruktuurin välityksellä, mikäli PE-ACH on tehokkaampi kuin kansalliset järjestelmät. Lisäksi EPC:n tulisi varmistaa, että vuoden 2003 loppuun mennessä kaikki EU:n pankit ovat PE-ACHin piirissä.** Vuoden 2004 loppuun mennessä kaikkien uusien jäsenvaltioiden pankkien tulisi olla PE-ACHin piirissä. Avoimuuden varmistamiseksi eli sen seuraamiseksi, noudattavatko pankit sitoumustaan käsitellä 50 % maiden välisistä tilisiirroista PE-ACH-infrastruktuurin välityksellä vuoden 2004 puoliväliin mennessä, EPC:n tulee antaa neljännesvuosittain raportti PE-ACHin käyttöasteesta.

Saksan, Italian ja Itävallan kansalliset keskuspankit ovat ilmaisseet aikomuksensa osallistua EBAn STEP 2 -järjestelmään eli EPC:n tällä hetkellä parhaaksi arvioimaan PE-ACH-infrastruktuuriin. Nämä keskuspankit aikovat suorittaa ulkomaiset tilisiirrot EBAn STEP 2 -järjestelmän välityksellä ja tarjoavat näin tehokkaita ulkomaan maksupalveluita asiakkailleen ja kansallisille pankkisektoreilleen.

Kansallisten maksutapahtumien käsitteleminen PE-ACH-infrastruktuurissa

Kun kansalliset ACH-järjestelmät käyvät vanhanaikaisiksi, pankit voisivat harkita **kotimaisten maksutapahtumien siirtämistä käsiteltäväksi PE-ACH-infrastruktuurin välityksellä** sen sijaan, että sijoittaisivat kansallisen ACH-järjestelmänsä uudistamiseen. **Näin pankit voisivat toimia euromääräisen maksujärjestelmän infrastruktuurin yhtenäistämiseksi** ja poistaa käytöstä nykyiset hajanaiset kansalliset maksujärjestelmät. Pankkisektorin tulisi kuitenkin varmistaa, että palvelutaso kotimaanmaksuissa ei heikkene. Siksi olisi hyödyllistä, että **EPC vahvistaisi** asianmukaisesti ja julkisesti **sitoutumisensa**

valittuun infrastruktuuriin ja lopulliseen tavoitteeseen (esim. tilanteeseen, jossa euroalueella toimisi yhteisten pankkien välisten standardien mukaisesti joko yksi yhtenäinen maksujenvälityksen infrastruktuuri tai rajallinen määrä infrastruktuureja). Valitut PE-ACH-infrastruktuurit eivät saisi erikoistua mihinkään yksittäiseen maksuväliseen vaan niiden tulisi pystyä käsittelemään useita erilaisia maksuväliteitä.

2.2 Tehokas markkinarakenne

Tehokas hallinto

Jotta pienten maksujen välittäminen olisi tehokasta, pankkien välillä tulee olla riittävästi yhteistyötä (esim. niiden tulee sopia pankkien välisistä ja pankkien ja asiakkaiden välisistä standardeista, infrastruktuureista ja hallintorakenteesta, joka voi tehdä sitoumuksia koko Euroopan pankkisektorin nimissä). Tämä luo verkostovaikutuksia, mutta sallii samalla pankkien kilpailla asiakkaista. Eurojärjestelmä korosti tätä Ecofin-neuvostolle antamassaan raportissa.

Eurojärjestelmä suhtautuu myönteisesti siihen, että eurooppalaiset pankit ovat vastanneet tarpeeseen lisätä yhteistyötä pankkien välillä perustamalla EPC:n ja sen työryhmät. Tämä on rohkaiseva askel kohti vakaata ja tehokasta eurooppalaisen pankkisektorin hallintoa. **EPC:n** ja siihen liittyvien rakenteiden **toimivuus arvioidaan** kuitenkin **lopulta niiden tulosten perusteella, jotka se on sitoutunut saavuttamaan.** Eurojärjestelmä rohkaisee EPC:tä varmistamaan työryhmiensä toiminnan tehokkuuden antamalla niille selvät vastuualueet ja välttämällä siten kitkaa työryhmien välillä. Ajoittainen vastuualueiden uudelleenarvioiminen ja tehtävien jakaminen uudelleen saattaa tehostaa EPC:n toimintaa. Tätä nykyä EPC raportoi säännöllisesti eurojärjestelmälle lyhyen ja keskipitkän aikavälin tavoitteista ja työryhmien työn edistymisestä lähinnä euromääräisiä maksuja koskevaa strategiaa käsittelevän yhteistyöryhmän kautta (Contact Group for Euro Payments

Strategy, COGEPS)⁹. Lisätäkseen avoimuutta SEPAn muodostamisessa **EPC:n tulisi seurata erityisesti työryhmien lyhyen ja keskipitkän aikavälin aikatauluja ja tiedottaa niistä eurojärjestelmälle, jotta välitavoitteiden saavuttamista voitaisiin seurata tiiviisti.** Eurojärjestelmä myös rohkaisee **EPC:tä selventämään päätöksentekoprosessejaan ja sitä, miten sen päätökset on tarkoitus toteuttaa.** Näistä kysymyksistä olisi erittäin tarpeellista saada selvyyttä hyvin pian. **On välttämätöntä, että EPC:n päätökset pannaan asianmukaisesti toimeen kaikissa euroalueen pankeissa.** EPC:n tulisi harkita muodollista ja selkeärakenteista toteutusmallia, jota seurataan yhdenmukaisesti ja yhtäaikaaisesti kaikilla kansallisilla pankkisektoreilla. Tässä yhteydessä tulisi tutkia sitä, miten kansalliset pankkisektorit / pankkialan järjestöt voisivat edistää EPC:n päätösten noudattamista kansallisen perinteen mukaan.

Parhaiden käytäntöjen määrittely

EPC:n tulee varmistaa, että pankit määrittelevät parhaita käytäntöjä (maiden välisten) pienten maksujen käsittelemisessä. Parhaiden käytäntöjen määrittely sisältyy EPC:n SEPA-strategiaan, ja joillakin alueilla pankit ovat edistyneet merkittävästi, mutta toisilla alueilla tarvitaan nyt nopeita toimenpiteitä.

Euroopan komission tekemistä kyselytutkimuksista käy ilmi, että maiden välisten pienten euromääräisten tilisiirtojen käsittelyaika on lyhentynyt eli että on päästy lähemmäs kotimaisten tilisiirtojen käsittelyaikoja. Vuonna 2001 tehdyssä kyselytutkimuksessa maiden välisen tilisiirron keskimääräinen käsittelyaika oli hieman alle kolme pankkipäivää. Tämä vastaa kutakuinkin eurojärjestelmän vuonna 1999 asettamaa tavoitetta. Pankkeja rohkaistaan kuitenkin tehostamaan käsittelyä

⁹ Työryhmä, jonka puheenjohtajan tehtäviä hoitavat eurojärjestelmän maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitean puheenjohtaja ja EPC:n puheenjohtaja.

edelleen, jotta erot kotimaisten ja maiden välisten maksujen käsittelyajoissa häviävät kokonaan lähitulevaisuudessa. Tällaiset edistysaskeleet voisivat myös tehdä tarpeettomaksi aiotun muutoksen vuonna 1997 annettuun maasta toiseen suoritettavia tilisiirtoja koskevaan direktiiviin. Euroopan komissio suunnittelee lyhentävänsä pisintä sallittua käsittelyaikaa kuudesta kolmeen päivään, mutta keskimäärin tarkasteltuna pankkisektori on jo tehostanut palvelua tälle tasolle. Eurojärjestelmä katsoo, että lainsäädännölliset toimet eivät tässä tilanteessa ole välttämättömiä, jos pankit sopivat keskenään käsittelyajan lyhentämisestä enintään kolmeen päivään. Lainsäädännöllisiin toimiin ryhtyminen saattaisi jopa pysäyttää markkinoiden pyrkimykset lyhentää käsittelyaikoja edelleen. Jos Euroopan komissio kuitenkin ehdottaa uutta lakia, siinä tulisi ottaa huomioon kehitys kohti yhteistä maksujärjestelmää sekä kotimaisia että euroalueen maksuja varten. Käsittelyaikojen yläraja pitäisi siis määritellä kaikille EU:n sisäisille maksuille, ei ainoastaan maksuille maasta toiseen.

Credeuro

Yksi tapa lyhentää käsittelyaikoja edelleen on maiden välinen yleismuotoinen tilisiirtopalvelu, joka olisi tarjolla kaikissa pankeissa. Eurojärjestelmä on toivonut tällaista standardoitua palvelua jo jonkin aikaa, ja nyt pankit ovat luoneet tätä tarkoitusta varten "Credeuron". Credeuro on yhteisesti sovittu tapa käsitellä tilisiirtoja asetuksen mukaisesti PE-ACHissa. Uusi standardi, jonka mukaisesti perusmuotoinen eurooppalainen pankkien välinen tilisiirto tulee suorittaa, takaa asiakkaalle tietyt tiedot ja rajoittaa käsittelyajan enimmillään kolmeen päivään. Osa pankeista on jo omaksunut Credeuron, ja EPC on hyväksynyt sen käytön marraskuusta 2002 alkaen. EPC antoi automaattisen maksujen käsittelyn työryhmälle tehtäväksi valmistella ohjeet toimeenpanoa varten sekä viestintäsuunnitelman, ja nämä julkistettiin suurelle yleisölle huhtikuussa 2003. Lisätäkseen Credeuron avoimuutta EPC:n tulisi julkaista neljännesvuosittain luettelo pankeista, joissa se on käytössä. EPC:n tulisi

lisäksi ilmoittaa eurojärjestelmälle, miten suuressa osassa Credeuroa käyttävien pankkien käsittelemistä tilisiirroista standardia noudatetaan. Osuus ilmaistaan prosentteina maksujen yhteisarvosta ja niiden määrästä.

Kustannusten jakaminen pankkien välillä

Oli myös määriteltävä käytäntö maiden välisten tilisiirtojen kustannusten jakamiseksi asianosaisten välillä. Rajat ylittävistä tilisiirroista vuonna 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin mukaan pankin tulee välittää rajat ylittävän tilisiirron koko määrä maksun saajalle, ellei toisin määritellä. Tämä tarkoittaa, että maksumääräyksen saava pankki on velvollinen perimään tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset määräyksen antavalta asiakkaalta. Tämän OUR:ksi nimitetyn veloitustavan katsottiin olevan paras avoimuuden kannalta, sillä sitä käytettäessä maksumääräyksen antaja saa tiedon kaikista tilisiirron kuluista. Asetuksessa rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista edellytetään, että kotimaisista ja maiden välisistä maksutapahtumista peritään sama hinta, jolloin OUR-veloitustapa muuttuu epäkäytännölliseksi. Useissa maissa kotimaisten maksujen kulut jaetaan maksajan ja maksun saajan välillä (SHARE-veloitustapa). Tämän vuoksi pankit käyttäisivät mieluiten SHARE-veloitustapaa myös maiden välisissä tilisiirroissa. Periaatteessa pankit voisivat myös sopia, että vastaanottajapankin tulisi kattaa kaikki kulut (BEN-veloitustapa).

Eurojärjestelmän kanta on, että asianosaisten tulisi itse etsiä niitä parhaiten palveleva ratkaisu, kunhan avoimuuden periaatetta noudatetaan täysin. Pankkien tulisi päättää yhteisesti tehokkaimmasta lain mukaisesta veloituskäytännöstä koko euroalueelle. Välittäjäpankkien ei tulisi saada periä kuluja. Kaikkien tilisiirtojen kohdalla on varmistettava, että maksumääräyksessä ilmoitettu summa siirretään aina kokonaisuudessaan. Maksupalveluiden käyttäjät odottavat tätä. Muussa tapauksessa heidän olisi vaikeaa täyttää maksuvelvollisuuksiaan. **Eurojärjestelmä**

suhtautuu myönteisesti siihen, että nämä periaatteet on otettu huomioon **Interbank Convention on Payments** -sopimuksessa, jonka EPC hyväksyi huhtikuussa 2003. Tämän sopimuksen mukaan SHARE-veloitustapa tulee vakioveloitustavaksi asetuksen tarkoittamissa perusmuotoisissa euromääräisissä tilisiirroissa. Automaattisesti käsiteltyjen maksujen kohdalla tämä tarkoittaa, että välittäjäpankit eivät saa enää vähentää omia kulujaan maksumääräyksessä ilmoitetusta summasta.

Pankkien veloitusten seuraaminen

Käyttivät pankit sitten mitä tahansa veloitustapaa, **eurojärjestelmä muistuttaa, että asiakasjärjestöjen tulisi muodostaa elin, joka seuraisi maksumääräyksistä perittäviä hintoja ja veloituseriaatteita pankeissa.** Jo Ecofin-neuvostolle annetussa raportissa ehdotettiin seurantaelimen perustamista, mutta sellaista ei vielä ole muodostettu. Seurantaelin on tärkeä siksi, että **se lisää avoimuutta** ja tehostaisi siten pankkien välistä kilpailua. Vaikka rajat ylittäviä euromääräisiä maksuja koskevassa asetuksessa vaaditaan, että kotimaisista ja ulkomaisista maksuista peritään sama hinta, seurantaelintä tarvitaan edelleen. Useat Euroopan komission hintatutkimukset ovat osoittaneet, että perittävässä hinnoissa ja veloituseriaatteissa on huomattavia eroja niin yksittäisten pankkien kuin eri maidenkin välillä. Seurantaelin parantaisi huomattavasti pankkien vertailtavuutta asiakkaan kannalta. Todennäköisimmin kuluttajajärjestöt pystyisivät parhaiten muodostamaan ja hallinnoimaan tällaisia seurantaelimiä. Kansallisella tasolla ne voisivat koota tarvittavat tiedot, jotka voitaisiin syöttää koko euroalueen kattavaan tietokantaan. Tietokannan ylläpidosta vastaisi yhteisesti sovitulla tavalla jokin keskeinen kuluttajajärjestö.

Tasapuolinen ja avoin pääsy

Toinen keskeinen tavoite, jonka eurojärjestelmä toi esiin jo vuoden 1999 raportissa,

on tasapuolinen ja avoin pääsy maiden välisiä maksuja välittäviin maksujärjestelmiin. Suurin osa maiden välisten maksujen välittämässä tällä hetkellä käytetyistä järjestelmistä on suunniteltu jonkin tietyn pankkiryhmän (esim. säästö- tai osuuspankit) tarpeita silmällä pitäen ja niiden käyttöön. Eurojärjestelmä odottaa kuitenkin, että tehokkaat maiden välisiä maksuja välittävät maksujärjestelmät ovat tasapuolisesti ja avoimesti erilaisten laitosten käytettävissä, sillä vain näin palveluja voidaan tarjota kilpailukykyisillä hinnoilla. EBA:n STEP 2 -järjestelmän voidaan katsoa olevan riittävän avoin, mikäli EBA noudattaa suunnitelmaansa, jonka mukaan kaikille kiinnostuneille pankeille tarjotaan mahdollisuus käyttää järjestelmää riippumatta siitä, ovatko ne EBA:n muiden järjestelmien jäseniä vai eivät. Myös STEP 2 -järjestelmän jäsenten olisi tarjottava palveluitaan omille asiakaspankeilleen kohtuullisin ehdoin.

Yleiseurooppalainen suoraveloitus

EPC tekee aktiivisesti työtä luodakseen kokonaan uuden yleiseurooppalaisen suoraveloitujärjestelmän, jossa ei olisi päällekkäisyyksiä olemassa olevien kansallisten järjestelmien kanssa. Tämä merkitsisi, että siihen sovellettaisiin yhtä ainoaa lainsäädäntöä, yhtä toteuttamistapaa, ja käytössä olisi yksi suoraveloitusinstrumentti tai tällaisten instrumenttien joukko. Toteuttamistapaa valittaessa tulisi antaa erityistä painoa koko suoraveloitujärjestelmän täydelliselle automatisoimiselle ja sähköistämiseksi. Kokonaan uuden suoraveloitujärjestelmän suunnitteleminen mahdollistaa uusinta teknologiaa edustavien elektronisten toimintojen hyödyntämisen. Näin voidaan lisätä järjestelmän turvallisuutta ja tehokkuutta. Euroopan komissio tutkii, tarvitseeko lainsäädäntöä yhdenmukaistaa tällä alalla suunnitelman eteenpäinviemiseksi. **Eurojärjestelmä arvostaa EPC:n työtä suoraveloituskysymyksessä ja rohkaisee sitä keskittymään tähän maksutapaan, jolla saattaa olla tärkeä rooli tulevaisuuden eurooppalaisissa maksujärjestelmissä.** Eurojärjestelmä pyytää EPC:tä toimittamaan sille tietoa yleiseurooppalaisen suoraveloitus-

järjestelmän kehittämiseksi asetetuista välitavoitteista ja niiden saavuttamisesta. Jo olemassa olevien kansallisten suoraveloitujärjestelmien tulisi harkita uusien yleiseurooppalaisten standardien käyttöönottoa tai nykyisissä järjestelmissä käsiteltävien maksujen siirtämistä uuden infrastruktuurin piiriin.

Sekkien korvaaminen tehokkaammilla ja innovatiivisemmilla välineillä ja maksutavoilla

EPC on perustanut sekkityöryhmän käsittelemään strategiaa, jonka avulla sekkien käyttäminen maiden välisessä maksuliikenteessä saadaan vähenemään ja lopulta loppumaan kokonaan. Eurojärjestelmä kannattaa sekkien poistamista maiden välisestä maksuliikenteestä pitkällä aikavälillä. Sekkien käsittelemiseen maiden välisessä maksuliikenteessä ei ole tehokasta infrastruktuuria, joten ne ovat maksuvälineenä kalliimpia kuin muut. Eurojärjestelmä **rohkaisee pankkisektoria luomaan kannustimia tehokkaiden ja innovatiivisten maksuvälineiden käytön edistämiseksi.**

Pankkisektori on pitkään ollut haluton ottamaan lyhyen aikavälin tavoitteekseen hankkeita, joilla edistettäisiin elektronisia maksuja ja matkapuhelimella suoritettavia maksuja. Useat aloitteet tällä alueella ovat epäonnistuneet, ja pankit ovat vastahakoisia sijoittamaan lisää voimavaroja tällaisiin hankkeisiin. EPC on vastikään perustanut työryhmän tarkastelemaan alaan liittyviä kysymyksiä yksityiskohtaisesti. Eurojärjestelmä katsoo,

että **pankkisektorin tulisi keskittyä innovatiivisiin maksuvälineisiin ja -tapoihin, jotka perustuvat yleiseurooppalaisiin standardeihin** (teemoina esim. turvallisuus maksettaessa kortilla Internetissä, elektroniset maksut ja matkapuhelimen välityksellä suoritettavat maksut). Tällaiset maksutavat voisivat parantaa tehokkuutta merkittävästi. Eräs tärkeä syy siihen, että asiakkaat ovat olleet haluttomia maksamaan elektronisesti tai matkapuhelimen välityksellä, on ollut puutteelliseksi koettu turvallisuus. Pankeilla tulee siksi olla riittävät turvallisuusjärjestelyt, ja niiden pitää tiedottaa asiakkailleen uusien maksuvälineiden eduista ja turvallisuudesta.

Tiedotuskampanja

On erittäin tärkeää, että pankit tiedottavat asiakkailleen ja asiakasjärjestöilleen siitä, millaisia standardeja maiden välisten pienten maksujen käsittelyyn liittyy, ja mitä kaikkea maksumääräykseltä vaaditaan. Eurojärjestelmän jo 1999 ehdottamaa **laajaa tiedotuskampanjaa** tarvitaan **pikaisesti**, jotta pankkien asiakkaat ja asiakasjärjestöt osaavat tehdä mahdollisimman tehokkaita valintoja antaessaan pankeille maiden välisiä pieniä maksumääräyksiä. EPC selvästikin ymmärtää tämän aloitteen tärkeyden, mutta haluttujen tulosten saavuttamiseksi koko pankkisektori on saatava mukaan tiedotuskampanjaan. Yksittäiset toimet olisivat vain toiseksi paras vaihtoehto. Eurojärjestelmä on tietoinen, että EPC on aloittanut keskustelut useiden eurooppalaisten asiakasjärjestöjen kanssa.

3 Eurojärjestelmän politiikka yhtenäisen euromaksualueen perustamisen tukemiseksi

3.1 Eurojärjestelmän keskeiset politiikat ja välineet

Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa ja EKP:n perussäännössä EKP:n tehtäväksi on annettu maksujärjestelmien moitteettoman eli turvallisen ja tehokkaan toiminnan edistäminen.

Tämä perustehtävä on määritelty laajasti. Se kattaa suuria maksuja välittävien maksujärjestelmien lisäksi myös pieniä maksuja välittävät järjestelmät ja niissä käytetyt maksuvälineet. Eurojärjestelmällä on käytössään useita työkaluja tämän tehtävän hoitamiseksi. Se voi toimia kehityksen edistäjänä, valvojana

ja säätelijänä, ja sillä voi myös olla operatiivinen rooli maksujärjestelmien toiminnassa. Näitä säätelyn tapoja ja niiden käyttöön mahdollisesti johtavia syitä kuvaillaan myös GIO-maiden raportissa, jossa käsitellään keskuspankkien linjaa pienten maksujen välittämiseen liittyvissä kysymyksissä.¹⁰

Maksujen välittäminen kehitty nopeasti ja uusia aloitteita, välineitä ja infrastruktuureja syntyy koko ajan. Eurojärjestelmä haluaa antaa markkinavoimien toimia, ja se rajoittaa siksi oman osallistumisensa muutoksen helpottamiseen ja tehokkuutta ja turvallisuutta tarjoavan infrastruktuurin luomiseen. Markkinaosapuolet pystyvät tavallisesti itse parhaiten päättämään, mikä ratkaisu palvelee asiakkaiden ja talouden tarpeita tehokkaimmin ja käytännöllisimmin. Tämän linjansa mukaisesti eurojärjestelmä on auttanut käynnistämään SEPA:n muodostamista maiden välisille pienille maksuille ja edistänyt sitä toimimalla muutoksen alkuunpanijana markkinoilla. Eurojärjestelmä on lisännyt tietoa pankkisektorilla tarpeesta poistaa erot kotimaisten ja maiden välisten maksujen tehokkuudessa ja muodostaa SEPA. Se on kehottanut pankkeja laskemaan maiden välisistä pienistä maksuista perittäviä kuluja ja parantamaan palvelutasoa.

Eurojärjestelmä vastaa myös maksujärjestelmien toiminnan yleisvalvonnasta. Tätä tehtäväänsä hoitaessaan eurojärjestelmä varmistaa, että valvottavat järjestelmät – niin jo vakiintuneet kuin myös vielä kehitysvaiheessa olevat järjestelmät – toimivat turvallisesti ja tehokkaasti. Lisäksi eurojärjestelmä pyrkii vaikuttamaan sellaisilla markkinoilla, joilla ei ole tapahtunut kehitystä ilman ulkopuolista apua, ja käyttää tarkoituksenmukaisia valvonnan välineitä varmistaakseen, että tarvittavat ja toivotut tulokset saavutetaan. Jo vakiintuneista järjestelmistä eurojärjestelmä kokoaa tarpeelliset tiedot ja analysoi ne arvioidakseen, miten hyvin järjestelmä noudattaa valvontastandardeja. Säätelytoimiin ryhdytään, jos se

on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Säätelytoimet ovat tarpeen, jos markkinoilla ei pystytä tarjoamaan peruspalveluja tehokkaalla ja turvallisella tavalla, erityisesti seuraavissa tilanteissa:

- muutosta edistämällä ei ole saavutettu riittäviä markkinavaikutuksia
- velvollisuuksiin vetoamisella ei ole toivottua vaikutusta
- yhtenäisten standardien käyttöön ottaminen on välttämätöntä yhtäläisten tehokkaiden ja turvallisten maksupalveluiden varmistamiseksi koko euroalueella.

Kolmas tapa varmistaa maksujärjestelmien moitteeton toiminta on, että eurojärjestelmä osallistuu suoraan niiden toimintaan. Osallistumalla pieniä maksuja välittävien järjestelmien toimintaan eurojärjestelmä voi tukea toimintaansa muutoksen edistämässä ja yleisvalvonnassa.

3.2 Eurojärjestelmän tulevat toimet muutoksen edistäjän roolissa

Kuten edellä jo mainittiin, eurojärjestelmä toivoo yleensä, että markkinat löytävät itse ratkaisun palveluiden tarjoamiseen. Jos markkinat eivät kuitenkaan pysty tarjoamaan sopivia ratkaisuja, eurojärjestelmän täytyy puuttua tilanteeseen asianmukaisella tavalla. SEPA:n muodostamisessa eurojärjestelmä on tähän saakka toiminut muutoksen edistäjänä eli tehnyt tiiviisti yhteistyötä pankkisektorin kanssa ja auttanut osaltaan puutteiden korjaamisessa. Jotta eurojärjestelmän ei jatkossakaan tarvitsisi puuttua palveluiden tarjoamiseen, on ehdottoman tärkeää, että

¹⁰ "Policy issues for central banks in retail payments", Kansainvälinen järjestelypankki, maaliskuu 2003.

pankit sitoutuvat saavuttamaan mitattavissa olevia tuloksia.

Yhteistyö pankkisektorin ja erityisesti EPC:n kanssa sekä niiden edistymisen seuranta

Eurojärjestelmä seuraa yleistä kehitystä pienten maksujen markkinoilla sekä tarkkailee Euroopan pankkisektorin toimintaa. EPC:n ja sen työryhmien keskinäinen viestintä on tässä hyvin tärkeässä asemassa.

Euroopan pankkisektori on tunnustanut eurojärjestelmän vastuun pienten maksujen välittämiseen liittyvissä kysymyksissä ja ymmärtää, että politiikasta kannattaa sopia yhteisesti ja toisten näkökannat huomioon ottaen. Eurojärjestelmä voi siksi osallistua EPC:n ja useimpien sen työryhmien kokouksiin tarkkailijana. Eurojärjestelmän ensimmäiset kokemukset näistä kokouksista ovat myönteisiä. EPC:n tasolla käydyt keskustelut ovat olleet tuloksellisia yhteistyön hengessä. Osallistujat pyrkivät yhteiseen tavoitteeseen, vaikka niiden näkemykset suunnitelmia rajoittavista tekijöistä eroavatkin toisistaan. Useimmissa EPC:n työryhmissä vallitsee samankaltainen rakentava henki.

Eurojärjestelmä tukee vahvasti pankkisektorin SEPA:n kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä, joita EPC kuvaili maaliskuussa 2002 julkaisemassaan raportissa. **EPC:n tulee yksilöidä välitavoitteet ja todistaa toimintansa tehokkuus saavuttamalla mitattavissa olevia tuloksia strategiansa mukaisesti.** On siten välttämätöntä, että EPC raportoi eurojärjestelmälle säännöllisesti ja kattavasti. Eurojärjestelmän edustajat esittävät tarvittaessa rakentavaa kritiikkiä EPC:n ja sen työryhmien kokouksissa. He ovat **valmiita avustamaan aina, kun eurojärjestelmän tuki ja neuvot ovat hyödyksi ja tarpeen**, mutta he voivat myös huomauttaa aika-tilasta lipsumisesta ja osoittaa mahdollisia puutteita.

Jos pankit lipsuvat sovituista määräajoista, eurojärjestelmän täytyy harkita,

tulisiko sen ryhtyä sääntelytoimiin täydentääkseen muutoksen edistäjän rooliaan. Erityisen tärkeitä ovat PE-ACHin ja Credeuron käyttöönoton onnistuminen, STP-standardien laajamittainen soveltaminen ja lopulta SEPA:n muodostaminen kaikille maksuvälineille. **Eurojärjestelmä tulee keskittymään erityisesti maksuvälineiden ja maksujärjestelmien turvallisuuteen, operatiivisiin riskeihin ja petosten torjuntaan.** Eurojärjestelmä tulee jatkossakin painottamaan, että erityisesti markkinoilla syntyvissä innovaatioissa on oltava riittävät turvajärjestelyt.

Viimeaikaisissa keskusteluissa on toistuvasti kiinnitetty huomiota vaihteluun erilaisten katteensiirroissa käytettävien varojen turvallisuudessa ja tehokkuudessa. SEPAa koskevassa keskustelussa ovat olleet esillä erityisesti tehokkuusongelmat, jotka liittyvät liikepankkirahan käyttöön maiden välisissä pienissä maksuissa. EPC on lisäksi huolissaan käteisen keskuspankkirahan käyttöön liittyvistä mahdollisista haitoista verrattuna muihin (erityisesti elektronisiin) maksuvälineisiin. Niinpä EPC pyrkii kehittämään tapoja, joilla käteisen rahan käyttöä voitaisiin vähentää. **Eurojärjestelmä** ottaa käydyn keskustelun huomioon ja tulee **analysoimaan** huolellisesti **keskuspankkirahan käyttöä pienissä maksuissa.**

Eurojärjestelmä tarjoaa apuaan maiden välisten maksupalvelujen kehittämiseen

Muutoksen edistäjän roolissa eurojärjestelmä on valmis avustamaan pankkisektoria muun muassa yleiseurooppalaisen **suoraveloitustajärjestelmän** luomisessa. Suoraveloitus on eräs nopeimmin yleistyvistä maksutavoista euroalueella, ja sen edut pitäisi tuoda yleisön ulottuville paitsi kansallisessa myös maiden välisessä maksuliikenteessä. **Eurojärjestelmä on valmis tarjoamaan apuaan oikeudellisten analyysien ja teknisen tuen muodossa.**

Eurojärjestelmä tulee toimimaan yhteistyössä EPC:n kanssa sen kehittäessä muita maksu-

välineitä, kuten kortteja ja erilaisia innovatiivisia maksutapoja. Eurojärjestelmä voisi osallistua korttimaksujen selvitys- ja katteensiirto-prosessien analysointiin ja avustaa turva-standardien, esimerkiksi EMV-standardin, käyttöönoton ja toiminnan seurannassa. Se voisi myös avustaa pankkeja erilaisten maksuvälineiden yhteiskäytön edistämässä koko euroalueella. Näin ollen **eurojärjestelmällä voisi olla keskeinen rooli maksuvälineiden standardoinnin edistämässä ja avoimuuden lisääjänä**. Viime kädessä pankkisektorin ja EKP:n yhteinen tavoite on muodostaa SEPA kaikille maksuvälineille.

Avoimuuden ja analysoinnin lisääntyminen pienten maksujen välittämiseen liittyvissä kysymyksissä

Voidakseen tehdä syväluotaavan arvion viimeaikaisesta kehityksestä **eurojärjestelmä suunnittelee tuottavansa enemmän ja parempia tilastotietoja** pieniä maksuja välittävistä maksujärjestelmistä ja niissä käytetyistä maksuvälineistä. Tarkoituksena on lisätä eri maiden kotimaisia ja maiden välisiä maksuja koskevien tietojen vertailtavuutta. Parempilaatuiset ja runsaammat tilastotiedot pienistä maksuista mahdollistavat myös tietojen taustalla olevan markkinoiden kehityksen perusteellisemmän analysoimisen. Avoimuuden lisäämiseksi eurojärjestelmä aikoo julkaista nämä tilastotiedot (esimerkiksi Blue Book -julkaisussa) vuoden 2004 aikana.

Osana maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan varmistamista EKP on päättänyt pitää toiminnassa Euroopan komission perustaman **electronic Payment Systems Observatory (ePSO)** -infrastruktuurin elektronisia maksuja koskevan tiedon vaihdolle. Sen verkkosivuilla (www.e-psy.info) on sähköinen keskustelufoorumi ja arkistotietokanta, joka sisältää tietoa elektronisia maksuja koskevista aloitteista sekä eurooppalaisten viranomaisten luonnostelemissa asiakirjoissa, jotka koskevat elektronisia maksuja. EKP tulee myös järjestämään säännöllisesti konferensseja, seminaareja ja työpajoja lisätäkseen asianosaisten välistä tiedonvaihtoa.

Yhteistyö Euroopan komission kanssa

Eurojärjestelmä on toiminut yhteistyössä Euroopan komission kanssa SEPAa koskevan keskustelun käynnistymisestä lähtien. Molemmat instituutiot ovat pyrkineet saamaan aikaan parannuksia, ja lopulta Euroopan komissio teki ehdotuksen asetukseksi, jolla pankit velvoitettaisiin poistamaan hintaerot kotimaisten ja maiden välisten pienten maksujen väliltä. SEPAa koskevan keskustelun lisäntyneen vilkkauksen vuoksi eurojärjestelmä on tehostanut yhteistyötään Euroopan komission kanssa. Eurojärjestelmä tulee tukemaan Euroopan komissiota sen purkaessa lainsäädännöllisiä esteitä eli tarjoamaan näkemyksiään ja neuvojaan mahdollisissa lainsäädäntökysymyksissä (esim. suoraveloituksen oikeudellinen säätely). Samaten eurojärjestelmä tulee tiedustelemaan Euroopan komissiolta sen näkemystä omaan toimivaltaansa kuuluvissa asioissa eli muutoksen edistämässä ja maksujärjestelmien toiminnan valvonnassa.

Euroopan komissio valmistelee parhaillaan julkista kuulemista sisämarkkinoilla suoritettavien maksujen uudesta säädösperustasta (New Legal Framework for Payments in the Internal Market). Tavoitteena on tutkia tapoja, joilla voitaisiin luoda yhtenäinen ja nykyaikainen säädösperusta sisämarkkinoilla suoritettaville maksuille kokoamalla Euroopan parlamentin, EU:n neuvoston ja Euroopan komission tätä alaa koskeva lainsäädäntö yhdeksi yhtenäiseksi säännöstöksi. EKP katsoo, että tästä olisi apua SEPAn muodostamiseen liittyvien lainsäädännöllisten esteiden poistamisessa, sillä samalla tarkasteltaisiin lainsäädännöllisiä esteitä yleiseurooppalaisen suoraveloituksen kehittämiseksi. EKP on kuitenkin kehottanut Euroopan komissiota välttämään liiallista sääntelyä ja tarkkailemaan ensin markkinoiden omien ratkaisujen toimivuutta. Kun Euroopan komissio tarkastelee rajat ylittävistä tilisiirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 97/5/EC, määrävänä tekijänä tulisi olla palvelutason parantaminen maiden välisten pienten maksujen välityksessä. Eurojärjestelmän näkemys on, että markkinoiden tarpeista lähtevä käsittelyaikaisten

parantaminen näyttää johtavan toivottuun lopputulokseen eli käsittelyajat voivat lyhen-tyä reilusti alle kolmeen pankkipäivään eikä lainsäädännöllisiä toimia välttämättä tarvita. Eurojärjestelmä haluaa myös muistuttaa, että edistyminen SEPAn muodostamisessa tulee olemaan määräävä tekijä, kun Euroopan komissio tarkastaa asetusta rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista. Asetus tarkas-tetaan heinäkuuhun 2004 mennessä.

3.3 Eurojärjestelmän yleisvalvonta- ja sääntelytehtävä

Pieniä maksuja välittävien maksujärjestelmien yleisvalvonta

Eurojärjestelmä esitti heinäkuussa 2002 kannanottopyynnön euromääräisiä pieniä maksuja välittävien maksujärjestelmien yleisvalvonnasta. Lopulliset yleisvalvonnan vaatimukset ja selvitys niihin kannanottojen perusteella tehdyistä muutoksista julkaistaan yhtä aikaa tämän raportin kanssa. Eurojärjestelmä asettaa vähimmäisvaatimuksia talouden kannalta merkittävien pieniä maksuja välittävien maksujärjestelmien toiminnan sujuvuudelle sekä järjestelmien tehokkuudelle ja turvallisuudelle. Niillä myös taataan eri järjestelmien osallistujille tasa-puolinen kohtelu ja lisätään suuren yleisön luottamusta euroon.

Eurojärjestelmän sääntelytehtävä ja SEPAn riippuvuus pankkien edistysaskeleista

Vaikka eurojärjestelmä toivookin markkina-voimien löytävän ratkaisuja ja haluaa edistää muutoksia, sen täytyy myös toteuttaa yleisvalvontatehtävänsä. Sääntelytoimiin ryhdytään, jos markkinoilla ei pystytä takaamaan maksujärjestelmien turvallista ja tehokasta toimintaa. Eurojärjestelmä katsoo, että jos pankit eivät pysty tarjoamaan tehokkaita maiden välisiä pienten maksujen välityspalveluita eikä eurojärjestelmän toiminta muutoksen edistäjänä riitä nopeuttamaan kehitystä, eurojärjestelmän on otettava aktiivisempi

rooli ja mahdollisesti ryhdyttävä sääntelytoimiin varmistaakseen tulosten saavuttamisen.

Kuten tässä raportissa on jo mainittu, näyttää siltä, että **STP-standardien** (esim. BIC, IBAN, MT 103+) **toimeenpanossa on huomattavia puutteita**. Periaatteessa eurooppalaisten pankkien välillä ei ole erimielisyyksiä automaattisessa maksujen-käsittelyssä sovellettavista teknisistä standardeista. Jotkin pankit vaikuttavat kuitenkin haluttomilta hyväksymään näiden standardien käyttöönottamisen edellyttämiä investointeja. Eurojärjestelmän toiminta kehityksen edistäjänä ei ole toistaiseksi saanut koko pankkisektoria pyrkimään STP-standardien käytön yleistymiseen, joten **eurojärjestelmän täytyy harkita, olisiko tavoitteet mahdollista saavuttaa paremmin muodollisempien toimenpiteiden avulla**. Kansalliset keskuspankit tulevat keskustelemaan maidensa pankki-sektorien kanssa tavoista, joilla STP-standarden käyttö voidaan saada yleistymään kansallisella tasolla.

Eurojärjestelmä pitää maksuvälineiden turvallisuutta hyvin tärkeänä, sillä se on keskeisessä osassa eurojärjestelmän edistäessä tehtävänsä mukaisesti maksujärjestelmien moitteetonta toimintaa. Eurojärjestelmä on siksi muotoillut sähköistä rahaa käyttäville järjestelmille tiukat turvallisuustavoitteet. Markkinoiden kantaa kysyttiin maaliskuussa 2002, ja turvallisuustavoitteet, joissa eurojärjestelmän odotukset kuvattiin yksityis-kohtaisesti, julkaistiin maaliskuussa 2003.

3.4 Osallistuminen operatiiviseen toimintaan

Osa kansallisista keskuspankeista on jo pitkään tarjonnut selvityspalveluja. Kaikki kansalliset keskuspankit tarjoavat tällä hetkellä katteensiirtopalveluita pieniä maksuja välittävälle kansallisille järjestelmille. Kansallisten keskuspankkien osallistuminen operatiiviseen toimintaan perustuu osin niiden historialliseen rooliin ja osin sen tarkoituksena

on välttää markkinoiden rakenteellisia tehotomuuksia tarjoamalla käyttömahdollisuudet kaikille pankeille tasapuolisesti. Joskus syynä on se, että markkinat eivät ole onnistuneet tarjoamaan turvallisia ja tehokkaita palveluita. Kansallisten keskuspankkien operatiivinen osallistuminen saattaa täydentää niiden yleisvalvontatehtävää. Kun otetaan huomioon

osallistumisen nykytaso, eurojärjestelmä ei sulje pois mahdollisuutta, että se saattaisi omaksua aktiivisemmän roolin maiden välisten maksupalveluiden tarjoamisessa, jos muutoksen edistäminen ei johtaisi tuloksiin eivätkä pankit pystyisi tuottamaan tehokkaita palveluita.